

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tieliikennelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi tieliikennelain turvavyön ja lasten turvalaitteen käyttöä koskevia säännöksiä. Turvavyön käyttövelvollisuus laajennettaisiin kosemaan kaikkia ajoneuvoja. Uusina autoluokkina käyttövelvollisuuden piiriin tulisivat isot linja-autot ja kaikki kuorma-autot. Esitys koskee ainoastaan ajoneuvoihin asennettujen turvalaitteiden käyttöä eikä esityksellä laajenneta turvalaitteiden asentamisvelvollisuutta.

Lasten kuljettamista koskevia määräyksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että lapsia kuljettaessa vaadittaisiin lähtökohtaisesti lapsen painon perusteella määräytyvä turvalaite. Jollei asianmukaista turvalaitetta ole

käytettävissä, lapsen olisi henkilö-, paketti- ja kuorma-autossa matkustettava muulla kuin etuistuimella. Alle 3-vuotiaita lapsia ei takseja koskevaa poikkeusta lukuun ottamatta saisi lainkaan kuljettaa henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa, johon ei voida kiinnittää lasten turvalaitetta. Linja-autossa lapsen olisi iästä riippumatta käytettävä istuinpaikalleen asennettua turvavyötä tai lasten turvalaitetta.

Tieliikennelain muutoksilla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi turvavöiden ja lasten turvalaitteiden pakollisesta käytöstä ajoneuvoissa. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2006.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila.....	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.2. Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	4
Euroopan unioni	4
Ruotsi	5
Saksa	5
Iso-Britannia	6
Norja	7
1.3. Nykytilan arviointi.....	7
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	8
3. Esityksen vaikutukset.....	10
4. Asian valmistelu	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	12
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	14
3. Voimaantulo	14
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys.....	14
LAKIEHDOTUS.....	16
tieliikennelain muuttamisesta	16
LIITE	19
RINNAKKAISTEKSTIT	19
tieliikennelain muuttamisesta	19

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Turvavyön ja istuimen muun turvalaitteen käytöstä säädetään tieliikennelain (267/1981) 88 §:ssä. Alkuperäisessä muodossaan pykälä velvoitti turvavyön käyttöön henkilöauton etu- ja takaistuimilla, jollei sairaus, vamma tai muu erityinen syy sitä estänyt. Kuljettajan oli myös huolehdittava, että lapsi matkustaa takaistuimella tai tarkoitukseen soveltuvassa turvaistuimessa, jollei lapsi voinut käyttää turvavyötä. Turvavyön käytöstä oli vapautettu ammattimaiseen henkilöliikenteeseen käytettävän henkilöauton kuljettaja ja matkustaja. Lisäksi asetuksella voitiin säätää kuljetuksen ja ajotehtävän erityislaadusta johtuvia vapautuksia, jotka aluksi koskivat poliisi- ja katsastusmiestä sekä vankeinhoitolaitoksen toimenhaltijaa virkatehtävissä. Vuonna 1983 luetteloon lisättiin postin tai sanomalehtien jakajat.

Vuonna 1987 turvavyön käyttömääräyksiä laajennettiin koskemaan myös pakettiautoja. Turvavyön käyttövelvollisuus ei kuitenkaan koskenut henkilöä, joka ei voinut käyttää turvavyötä sen vuoksi, että autossa oli useampia matkustajia kuin asennettuja vöitä. Pykälään lisättiin myös säännös, jonka mukaan alle 150 senttimetrin pituinen henkilö voi matkustaa tarkoitukseen soveltuvassa turvaistuimessa tai muussa turvalaitteessa taikka käyttää turvavyöstä pelkkää lantiosaa, jollei hän käytä turvavyötä turvavyönlä istuen. Jollei alle 15-vuotiaan lapsen kanssa matkustanut hänen holhoojansa tai huoltajansa, kuljettajan oli myös huolehdittava, että lapsen turvavyö oli kiinnitetty tai lapsi oli hänen koolleen soveltuvassa turvalaitteessa.

Vuonna 1994 tieliikennelain 88 §:ää muutettiin niin, että turvavyötä tai muuta kuljettajan ja matkustajan liikkumista estävää turvalaitetta oli käytettävä myös kokonaismassaltaan enintään 3,5 tonnia painavan linja-auton etupenkillä, lukuun ottamatta autoja, joissa oli erityisesti seisoville matkustajille varattuja paikkoja. Turvavyötä oli myös käytettävä etupenkillä pakettiautossa, jonka suurin ra-

kenteellinen nopeus oli enemmän kuin 25 kilometriä tunnissa. Lasten kuljetusmääräyksiä muutettiin niin, että alle 12-vuotiaan lapsen, jonka pituus on alle 150 senttimetriä, oli ensisijaisesti käytettävä istuinta, joka oli varustettu lapsen pituuteen ja painoon nähden sojalla turvaistuimella tai muulla lapsen turvalaitteella. Jos alle 3-vuotias lapsi ei voinut matkustaa tällaisella istuimella sen puuttumisen takia, oli lapsen matkustettava ensisijaisesti ajoneuvon takaistuimella siihen asennettua turvavyötä tai muuta turvalaitetta käyttäen.

Vuoden 2003 alusta voimaan tulleilla muutoksilla turvavyön käyttö tuli pakolliseksi pakettiautojen kaikilla istumapaikoilla ja korilla varustetuissa kolmi- ja nelipyörissä sekä kevyissä nelipyörissä.

Turvavöiden asentamismääräykset ovat tiukentuneet asteittain 1970-luvulta lähtien. Nykyisin turvavyö tulee olla kaikkien uusien henkilö-, paketti-, linja- ja kuorma-autojen eteen- tai taaksepäin suunnatuilla istuimilla. Poikkeuksena ovat kokoontaitettavat istuimet ja istuimet, jotka on tarkoitettu käytettäviksi vain ajoneuvon seisossa paikallaan. Turvavyötä ei myöskään tarvitse asentaa linjaautoon, joka on suunniteltu kaupunkikäyttöön ja jossa on seisoville matkustajille tarkoitettuja paikkoja.

Liikennekäyttäytymisen seurantatutkimuksen mukaan vuonna 2004 turvavöiden käytöstä henkilöauton etuistuimilla oli taajamien ulkopuolella 92 %, taajamissa 85 % ja takaistuimilla taajamissa 77 %. Turvavöiden käyttö etuistuimilla taajamien ulkopuolella on jo melko pitkään pysytellyt samalla tasolla. Taajama-alueilla turvavöiden käyttö on viime vuosina hieman lisääntynyt etu- ja takaistuimilla. Pakettiautojen etuistuimilla turvavöiden käyttöaste oli taajamien ulkopuolella 74 % ja taajamissa 60 %.

Linja- ja kuorma-auton kuljettajien turvavyön käytöstä ei ole vuosittaista tilastoa. Liikenneturva on tehnyt yhdessä liikkuvan poliisin kanssa vuosina 1997, 2002 ja 2004 selvitykset kuorma-auton kuljettajien turvavyön käytön yleisyydestä pysäyttämällä pienen määrän autoja. Vuonna 1997 turvavyötä

käytti 12 % kuljettajista (84 pysäytettyä autoa), vuonna 2002 30 % (102) ja vuonna 2004 17 % (130). Vuonna 2002 turvavyötä ei ollut 22 %:ssa autoista ja vuonna 2004 se puuttui 18 %:sta. Linja-auton kuljettajien turvavyön käyttöä selvitettiin kyselytutkimuksella vuonna 2004. Kyselyyn vastanneista 410 kuljettajasta 76 % ei käyttänyt koskaan turvavyötä. Turvavyötä käyttävien vähäistä osuutta selittää osaltaan se, että vastaajajoukko oli paikallisliikennepainotteinen. Turvavyön käyttämättömyyden syyksi 58 % vastanneista sanoikin turvavyön puuttumisen ajoneuvosta, 16 % totesi turvavyön haittaavan asiakaspalvelua, 11 % sanoi, ettei turvavyö oikeastaan haittaa, mutta sitä ei vain tule pidettyä ja 8 % piti turvavyötä epämukavana.

1.2. Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unioni

Tieliikennelain muutoksilla pantaisiin täytäntöön vähemmän kuin 3,5 tonnia painavien ajoneuvojen turvavöiden pakollista käyttöä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun direktiivin 91/671/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/20/EY (turvavyödirektiivi), joka annettiin 8 päivänä huhtikuuta 2003.

Turvavyödirektiivillä laajennetaan turvavöiden käyttö kaikkeen autokalustoon. Nykyisin käyttövelvollisuus on koskenut ainoastaan henkilöauton, pakettiauton ja M2-luokan linja-auton etupenkkiä. Näissäkään ajoneuvoissa ei ole käyttövelvollisuutta, jos ajoneuvon suurin sallittu paino on enemmän kuin 3,5 tonnia tai siinä on erityisesti seisoville matkustajille tarkoitettuja paikkoja.

Vähemmän kuin 3,5 tonnia painavien ajoneuvojen turvavöiden pakollista käyttöä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/671/ETY mukaan lasten turvalaitteiden käyttö on pakollista sellaisilla istuimilla, joihin on asennettu turvavyöt. Direktiivissä ei täsmennetä, minkä tyyppinen lasten turvalaitte olisi asianmukainen. Direktiivin mukaan lasten kuljettaminen ilman, että heidät on kiinnitetty asianmukaisella lasten turvalaitteella on sallittua, jos tällaista laitetta ei ole

saatavilla.

Turvavyödirektiivillä lasten turvalaitteet ryhmitellään lapsen painon mukaan määräytyvään viiteen eri luokkaan ja turvalaitteiden käyttövelvollisuutta laajennetaan. Turvalaitteiden hyväksyntävaatimuksesta direktiivi sallii vuoden 2008 toukokuuhun ulottuvan siirtymäajan. Alle 150 senttimetrin pituiset lapset ovat turvalaitteilla varustetuissa henkilö-, paketti- ja kuorma-autoissa kiinnitettävä direktiivissä määritellyllä itsenäisen tai epäitsenäisen luokan lasten turvalaitteella, joka on lapsen painon kannalta sopiva. Ajoneuvoissa, joissa ei ole turvalaitteita, ei saa kuljettaa alle 3-vuotiaita lapsia ja vähintään 3-vuotiaiden, mutta alle 150 senttimetrin pituisten lasten on matkustettava muulla kuin etuistuimella. Jäsenvaltiot voivat alueellaan kuitenkin sallia alle 150 senttimetrin, mutta vähintään 135 senttimetrin pituisten lasten kuljettamisen aikuisten turvavyöllä kiinnitettynä. Jäsenvaltiot voivat myös sallia kaikenikäisten lasten taksilla kuljettamisen ilman, että he ovat kiinnitettynä lasten turvalaitteella. Turvalaitteiden puuttuessa lasten on kuitenkin matkustettava muualla kuin taksin etuistuimella. Lapsia ei saa kuljettaa etuturvavyöllä suojatulla matkustajan istuimella käyttämällä selkämenosuuntaan suunnattua turvaistuinta, ellei turvavyö ole tehty toimintakyvyttömäksi tai ellei turvavyö tule riittävän tehokkaalla tavalla automaattisesti toimintakyvyttömäksi.

Jäsenmaat voivat komission suostumuksella myöntää poikkeuksen alueellaan henkilö- ja pakettiautoilla tapahtuvia kuljetuksia varten, jotta voidaan sallia vähintään 3-vuotiaan ja alle 150 senttimetrin pituisen lapsen matkustaminen aikuisten turvavyöllä kiinnitettynä silloin, kun kaksi auton takaistuimelle asennettua lasten turvalaitetta estää tilan puutteen vuoksi kolmannen asentamisen. Lisäksi jäsenmaat voivat alueellaan sallia, että vähintään 3-vuotiaat lapset voivat henkilö- ja pakettiauton muilla kuin etuistuimilla käyttää aikuisten turvavyötä, kun kyse on satunnaisista lyhyistä kuljetuksista eikä kyseisessä autossa ole käytettävissä joko lainkaan tai riittävää määrää lasten turvalaitteita. Toukokuuhun 2009 saakka jäsenmaat voivat myös sallia, että henkilö- ja pakettiauton takaisistuimilla kuljetetaan enemmän matkustajia kuin ajoneuvossa on turvavöin tai turvalaittein varustettuja istuinpaikkoja.

Linja-autoissa turvavyödirektiivi edellyttää, että kaikki vähintään kolmivuotiaat henkilöt käyttävät istuessaan ajoneuvon asennettuja turvalaitteita. Matkustajille on tiedotettava siitä, että heidän on istuessaan aina käytettävä turvavyötä ajoneuvon ollessa liikkeessä. Tiedotuksen voi tehdä kuljettaja tai esimerkiksi matkaopas. Asiasta voidaan myös tiedottaa audiovisuaalisesti tai jokaiselta istuinpaikalta selvästi näkyvillä opasteilla. Yksikin edellä mainituista tavoista riittää täyttämään direktiivin vaatimukset. Komission suostumuksella jäsenmaat voivat alueellaan tapahtuvia kuljetuksia varten myöntää poikkeuksen, jotta voidaan ottaa huomioon sellaisten linja-autojen erityiset liikenneolosuhteet, jotka liikennöivät kaupunkien tai taajamien paikallisliikenteessä tai joissa seisomapaikat on sallittu. Tällä tarkoitetaan lähinnä tilannetta, jossa turvavöin varustettua pitkän matkan kalustoa joudutaan tilapäisesti käyttämään paikallisliikenteessä. Tilapäisiä tilanteita koskevan poikkeuksen lisäksi direktiivi sallii toukokuuhun 2008 saakka poikkeuksen, jonka perusteella paikalliskuljetuksena ja erityisesti koulukuljetuksena voidaan linja-autossa kuljettaa enemmän istuvia lapsia kuin ajoneuvossa on turvavöin varustettuja istuinpaikkoja.

Jäsenvaltioiden on saatettava turvavyödirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan ennen 9 päivää toukokuuta 2006.

Ruotsi

Ruotsissa turvavöiden käyttövelvollisuus on ollut laajempi kuin Suomessa, joten turvavyödirektiivin täytäntöönpano ei aiheuta merkittäviä muutoksia lainsäädäntöön. Kuljettajan ja matkustajan on käytettävä ajoneuvon asennettua turvavyötä henkilö-, paketti-, linja- ja kuorma-autossa, korilla varustetussa kolmi- ja nelipyörässä sekä kevyessä nelipyörässä. Alle 6-vuotiaiden lasten tulee käyttää lasten turvalaitetta turvavyön sijaan tai sen kanssa. Tilapäisesti lapsi voi turvalaitteiden puuttuessa käyttää turvavyötä. Kuljettajan tulee huolehtia, että alle 15-vuotias matkustaja käyttää turvavyötä tai muuta turvalaitetta kuten laissa säädetään. Velvollisuudelle käyttää turvavyötä on säädetty poikkeuksia tilanteisiin, joissa ajoneuvo ei

ole liikkeessä, ajoneuvolla peruutetaan taikka ajoneuvolla ajetaan parkkipaikan, huoltoaseman, tehtaan tai muun vastaavan alueen sisällä. Turvalaitteiden käytöstä voidaan vapauttaa myös lääketieteellisten syiden perusteella.

Vägverket antoi helmikuussa 2005 ehdotuksen turvavyömääräyksiin tehtäviksi muutoksiksi. Lainsäädännössä olisi tarpeen määritellä miten matkustajia tulee tiedottaa turvavyön käyttövelvollisuudesta. Ehdotuksen mukaan asiasta voisi tiedottaa kuljettaja tai ryhmänjohtajan taikka siitä voitaisiin tiedottaa audiovisuaalisesti tai direktiivissä säädettyllä kuvamerkillä. Muutoksia on ehdotettu myös lasten turvavyön käyttöä koskeviin vastuusääntöksiin. Nykyisin vastuu on kuljettajalla, mutta ehdotuksen mukaan vastuu voisi olla myös ryhmänjohtajalla tai muilla, joilla on ollut velvollisuus tiedottaa turvalaitteiden käytöstä. Ehdotuksen mukaan kyseisen henkilön tulee ryhtyä sopiviin toimenpiteisiin, jotta alle 15-vuotias käyttäisi turvavyötä. Toimenpiteet voisivat näin ollen vaihdella matkustajan iän ja avuntarpeen mukaan. Pieniä lapsia tulisi auttaa, kun taas vanhempien lasten kohdalla riittäisi asiasta mainitseminen. Aikaisemmin velvollisuus on ollut tiukempi, sillä kuljettajan on pitänyt huolehtia, että alle 15-vuotias käyttää turvavyötä.

Ruotsissa on turvavöiden käyttö vuosien 1996—2002 aikana jonkin verran lisääntynyt. Kuljettajista käytti 89 % turvavyötä vuonna 1996, kun vastaava luku vuonna 2002 oli 91,2 %. Etupenkillä istuvista matkustajista 90,9 % käytti turvavyötä vuonna 1996 ja 92,4 % 2002. Takapenkillä matkustavista aikuisista 68,7 % käytti turvavyötä vuonna 1996 ja 75,2 % vuonna 2002. Vuonna 1996 15,5 % taksinkuljettajista käytti turvavyötä, kun vastaava luku vuonna 2002 oli 68,7 %. Merkittävä yleistyminen johtuu siitä, että turvavyön käyttö tuli taksinkuljettajille pakolliseksi vuonna 2000. Myös kuorma-auton kuljettajien turvavyön käyttö on lisääntynyt. Vuonna 1996 kuljettajista 1,5 % käytti turvavyötä, kun vuonna 2002 käyttöaste oli 23 %.

Saksa

Henkilöautojen etupenkeillä on Saksassa ollut turvavyön käyttöpakko vuodesta 1976

ja takapenkeillä vuodesta 1984. Turvavyön käyttö on nykyisin pakollista myös kuorma-autoissa ja turvavöillä varustetuissa linja-autoissa. Jakeluautojen ja linja-autojen kuljettajat sekä taksinkuljettajat on vapautettu turvavyön käyttövelvollisuudesta. Turvavyötä ei tarvitse myöskään käyttää ajettaessa kävelynopeutta esimerkiksi parkkipaikalla tai peruutettaessa. Vapautuksen turvavyön käytöstä voi lisäksi saada, jos terveydelliset syyt estävät käytön.

Huhtikuussa 2004 Saksassa uudistettiin säännökset turvavyön käytön informoinnista linja-autoissa. Kuljettajan tulee tiedottaa matkustajille turvavyön käytöstä ennen matkalle lähtöä. Jos matkustajat poistuvat linja-autosta matkan aikana, tulee kuljettajan matkaa jatkettaessa uudestaan kertoa velvollisuudesta käyttää turvavyötä.

Alle 12-vuotiaan ja alle 150 senttimetrin pituisen lapsen on matkustettava lasten turvalaitteilla varustetuilla istuimilla. Vaatimus koskee niin etu- kuin takaistuimia, mutta ei linja-autoja, joiden paino on yli 3,5 tonnia. Lainsäädännössä on myös lueteltu muita poikkeuksia, joiden perusteella lapset voivat pääsäännöstä poiketen matkustaa moottori-ajoneuvon takapenkillä ilman lasten turvalaitteita. Poikkeukset koskevat esimerkiksi liikuntavammaisia lapsia sekä lasten kuljettamista taksilla.

Henkilöautojen kuljettajien turvavyön käyttö on viime vuosina pysynyt samalla tasolla. Vuosina 1995 ja 2003 kaikista kuljettajista 93 % käytti turvavyötä. Eniten turvavyötä käytettiin moottoriteillä ja vähiten taa-jamissa. Takaistuimella matkustavien turvavyön käyttö on samaan aikaan lisääntynyt merkittävästi. Vuonna 1995 heistä käytti turvavyötä 66 %, kun vastaava luku vuonna 2003 oli 86 %.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa turvavyön käyttö on ollut vuodesta 1993 lähtien pakollista kaikkien ajoneuvojen etuistuimilla istuville ja alle 3,5 tonnin painoisten ajoneuvojen takaistuimilla istuville. Turvavöiden asennuspakkoa vanhoihin ajoneuvoihin ei kuitenkaan ole. Alle 3-vuotiaat lapset voivat matkustaa etupenkillä ainoastaan, jos he ovat kokoonsa nähden sopivassa turvalaitteessa. Lisäksi 3—11-

vuotiaiden ja alle 150 senttimetriä pitkien lasten tulee käyttää lapsille tarkoitettuja turvalaitteita, jos sellaisia on saatavilla. Lasten turvalaitteiden puuttuessa aikuisten turvavyö on pakollinen.

Turvavyödirektiivin määräysten voimaansaattaminen suoritetaan Iso-Britanniassa kahdessa vaiheessa niin, että linja-autoja koskevien määräysten on tarkoitus tulla voimaan helmikuussa 2006 ja muita ajoneuvoja koskevien määräysten toukokuussa 2006. Iso-Britannia ei aio hyödyntää turvavyödirektiivin turvavyön käytöstä sallimia poikkeuksia, jotka koskevat turvavöiden lukumäärää useamman lapsen kuljettamista henkilö- tai pakettiautossa taikka pitkän matkan liikenteeseen tarkoitettujen linja-autojen tilapäistä käyttöä paikallisliikenteessä. Jälkimmäisen poikkeuksen käytön on Iso-Britanniassa arvioitu antavan mahdollisuuden sääntöjen kiertämiseen ja vaikeuttavan turvavyömääräysten omaksumista, jos asennettua turvavyötä ei aina tarvitsisikaan käyttää. Turvavöiden käyttövelvollisuudesta ilmoittamisen osalta ehdotettiin, että kaikissa linja-auton penkeissä tulisi olla direktiivin sisältämä kuvamerkki, mutta vaatimusta muutettiin lausuntokierroksen jälkeen niin, että kaikki direktiivin sallimat keinot hyväksytään. Nykyisen lainsäädännön mukaan kuljettajan tulee valvoa, että alle 14-vuotias matkustaja käyttää turvavyötä. Käytännön vaikeuksien vuoksi ei pidetty mahdollisena, että säännös olisi ulotettu koskemaan myös yli 3,5 tonnia painavan linja-auton kuljettajaan, joten heille on ehdotettu poikkeusta valvontavastuusta.

Lasten turvalaitteiden käyttövelvollisuus henkilö- paketti- ja kuorma-autoissa tulee vastaisuudessa koskemaan alle 12-vuotiaita lapsia, jotka ovat pituudeltaan alle 135 senttimetriä. Iso-Britannia aikoo kuitenkin ottaa käyttöön turvavyödirektiivin sallimat poikkeukset lasten turvalaitteiden käytössä. Esityksen mukaan vähintään 3-vuotias lapsi voisi käyttää aikuisten turvavyötä a) taksien ja yksityisten vuokra-ajoneuvojen takaistuimilla, jos sopivia turvavarusteita ei olisi saatavilla, b) henkilö- ja pakettiautossa, jos kaksi takaistuimelle asennettua lasten turvalaitta estää tilanpuutteen vuoksi kolmannen laitteen asentamisen, ja c) henkilö- ja pakettiauton takaistuimilla, kun kyse on satunnaisista ly-

hyistä kuljetuksista eikä autossa ole käytettävissä joko lainkaan tai riittävää määrää lasten turvalaitteita.

Huhtikuun 2005 tilastojen mukaan henkilöautojen kuljettajista 93 % ja etuistuimen matkustajista 94 % käytti turvavyötä. Turvavöiden käyttö on pysynyt samalla tasolla vuodesta 1983, jolloin käyttövelvollisuus alkoi. Takaistuimella matkustavien turvavyön käyttöaste oli aikuisilla 65 % ja lapsilla 93 %. Pakettiautojen kuljettajista turvavyötä käytti 68 % ja etuistuimen matkustajista 58 %. Kuorma-autojen kuljettajista turvavyötä käytti 21 % ja linja-auton kuljettajista 13 %.

Norja

Norjassa turvavyötä tulee pääsääntöisesti käyttää kaikissa moottoriajoneuvoissa, joissa turvavyö on asennettu. Velvollisuus koskee myös takapenkillä istuvia. Turvavyön käyttöpakkoa ei ole, jos ajoneuvo ei ole liikkeesä, sillä peruutetaan tai ajetaan parkkipaikalla, huoltoasemalla tai muulla vastaavalla alueella. Taksinkuljettajat ja jakeluautojen kuljettajat ovat työtehtävissään vapautettu turvavyön käytöstä samoin kuin ajo-opetusta kuorma- tai linja-autolla antava henkilö, jos hän ei turvavyötä käyttäessään ylety ajoneuvon ohjauspyörään. Turvavyön käytöstä voi myös vapautua lääketieteellisen synn perusteella. Alle 4-vuotiaita lapsia on kuljetettava lasten turvalaitteessa, jos ajoneuvon on asennettu turvavyöt. Vähintään 4-vuotiaan lapsen on käytettävä lasten turvalaitetta, jos sellainen on ajoneuvon asennettu. Jos lasten turvalaitetta ei ole asennettu, tulee lasten käyttää turvavyötä.

Norja aikoo jäsenvaltioiden tavoin saattaa kansallisen lainsäädäntönsä vastaamaan turvavyödirektiivin vaatimuksia. Suurin direktiivin aiheuttama muutos koskee lasten turvalaitteiden käyttöä. Käyttövelvollisuus laajenisi alle 4-vuotiaista koskemaan kaikkia alle 150 senttimetriä pitkiä lapsia. Norja ei aio käyttää direktiivin sallimaa alempaa 135 senttimetrin pituusrajaa. Alle 3-vuotiaita lapsia ei annetun ehdotuksen mukaan saisi lainkaan kuljettaa henkilö-, paketti- tai kuorma-autoissa, joihin ei ole asennettu turvalaitteita ja vähintään 3-vuotiaita lapsia olisi tällaisessa ajoneuvossa kuljetettava muulla kuin

etuistuimella. Takseissa alle 150 senttimetrin pituiset lapset voisivat käyttää tavallisia turvavöitä, jos he eivät istuisi etupenkillä. Norja aikoo käyttää direktiivin lasten turvalaitteiden käytöstä sallimia poikkeuksia koskien lyhyitä ja satunnaisia matkoja sekä tilanteita, joissa kahden asennetun turvalaitteen vuoksi kolmannelle ei ole tilaa. Muutosten yhteydessä Norja aikoo poistaa taksinkuljettajien turvavyön käyttövelvollisuutta koskevan poikkeuksen.

Linja-autojen osalta Norjan lainsäädäntöön lisätään säännökset kuljettajan tai lipunmyyjän velvollisuudesta informoida matkustajia turvavyön käytöstä. Tiedotus voisi tapahtua turvavyödirektiivissä määrätyn eri tavoin. Direktiivi ei sisällä määräyksiä alle 3-vuotiaiden lasten turvalaitteiden käytöstä linja-autoissa, mutta liikennelääketieteelliseen tutkimukseen perustuen on ehdotettu, että myös alle 3-vuotiaiden lasten on linja-autoissa käytettävä istuinpaikalle asennettuja turvalaitteita.

Vuonna 2004 kuljettajista 84,3 % käytti turvavyötä taajamassa, 91,4 % taajaman ulkopuolella ja 87,6 % moottoritiellä. Luvuissa on hieman laskua edellisestä vuodesta. Etuistuimilla matkustavien turvavyön käyttö on pysynyt melko samalla tasolla vuosina 1998—2003. Taajamissa ja moottoriteillä käyttöaste on ollut noin 90 % ja taajamien ulkopuolella hieman korkeampi, 92—95 %. Vuonna 2003 takaistuimella istuvista matkustajista käytti turvavyötä taajamassa 79 %, taajaman ulkopuolella 87 % ja moottoritiellä 77 %.

1.3. Nykytilan arviointi

Turvalaitteiden käytöllä on keskeinen merkitys pyrittäessä parantamaan liikenneturvallisuutta. Henkilö- ja pakettiautojen kuljettajista ja matkustajista noin 10 % ei käytä turvavyötä, mutta vuonna 2001 heidän osuutensa kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa oli 47 % ja 41 % vuonna 2002.

Kaupunkiliikenteeseen tarkoitettuja linja-autoja lukuun ottamatta uudet autot on nykyisin varustettava turvavöillä. Raskaammista autoista turvavyön käyttövelvollisuus koskee kuitenkin ainoastaan enintään 3,5 tonnin painoisen linja-auton kuljettajaa ja etuistuimella istuvia matkustajia, edellyttäen li-

säksi, ettei autossa ole erityisesti seisoville matkustajille tarkoitettuja paikkoja. Kuorma-auton kuljettajalla tai matkustajilla ei ole velvollisuutta turvavyön käyttöön. Turvalaitteiden yleistyessä myös kuorma- ja linja-autoissa on liikenneturvallisuuden näkökulmasta luonnollista, että autoon asennettuja turvalaitteita myös veloitetaan käyttämään. Useassa Länsi-Euroopan maassa turvavöiden käyttövelvollisuus on ollut laajempi kuin Suomessa.

Vuonna 2004 valmistuneessa linja-autojen liikenneturvallisuutta selvittäneessä tutkimuksessa (LINTU-julkaisu 3A/2004) tarkasteltiin 63 vuosina 1995—2002 sattunutta onnettomuutta, jossa linja-auton kuljettaja tai matkustaja menehtyi tai loukkaantui. Näissä onnettomuuksissa kuoli yhdeksän ja loukkaantui yli 50 kuljettajaa tai matkustajaa. Kahdessa tapauksessa kuolema johtui sairaskohtauksesta. Tutkijalautakuntien lausuntojen perusteella seitsemästä muusta kuolemasta kaksi olisi vältetty turvavöitä käyttämällä ja arviolta 20 henkilön vammat olisi kyetty välttämään tai niitä olisi voitu lieventää. Useissa tutkintaraporteissa onkin ehdotettu linja-autojen varustamista turvavöillä ja käytöpakon asettamista.

Onnettomuustilastot osoittavat myös, että lasten turvalaitteiden käyttöä lisäämällä voidaan vähentää lasten liikennekuolemia ja vammautumisia. Vuosina 1994—2003 sattuneissa kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa oli henkilöautoissa kyydissä 130 alle 6-vuotiasta lasta, joista turvaistuinta onnettomuushetkellä käytti 75 lasta. Viisi lasta ei käyttänyt autossa ollutta turvaistuinta. Turvaistuinta käyttäneistä lapsista 16 kuoli, 22 vammautui ja 37 selvisi vammoita. Tutkijalautakuntien arvioiden mukaan turvaistuinten käyttö saattoi pelastaa jopa 17 lapsen hengen. Turvaistuinta käyttämättömistä lapsista kaikki viisi kuolivat. Turvaistuinta käyttämällä kaikki olisivat todennäköisesti selvinneet hengissä. Turvavyötä käytti 36 lasta, joista kahdeksan kuoli, yhdeksän vammautui ja 19 selvisi vammoita. Arvion mukaan turvavyön käyttö pelasti kaksi lasta. Ilman turvavyötä oli seitsemän lasta, joista kolme kuoli, kolme vammautui ja yksi selvisi vammoita. Arvion mukaan turvavyön käyttö olisi voinut pelastaa kaikki kolme kuollutta. Henkilöautossa olleista 6—10-vuotiaista lapsista 107 käytti

turvavyötä. Heistä 17 kuoli, 56 vammautui ja 34 selvisi vammoita. Tutkijalautakunnan arvion mukaan turvavyön käyttö saattoi pelastaa jopa 17 lapsen hengen. Turvavyötä ei käyttänyt 14 lasta, joista kuusi kuoli, seitsemän vammautui ja yksi selvisi vammoita. Kaksi lasta olisi arvion mukaan voinut pelastua turvavyötä käyttämällä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on panna täytäntöön turvavyödirektiivi. Esityksen tavoitteena on myös parantaa liikenneturvallisuutta lisäämällä turvavöiden ja lasten turvalaitteiden käyttöä ajoneuvoissa.

Turvavyödirektiivin määräysten mukaisesti turvavyön ja lasten turvalaitteen käyttövelvollisuus laajennettaisiin koskemaan kaikkia ajoneuvoja. Lainmuutoksella veloitettaisiin kuljettaja ja matkustaja käyttämään istuinpaikalle asennettuja turvavöitä ja muita turvalaitteita, mutta ei veloiteta asentamaan niitä ajoneuvoon, jossa niitä ei ole. Merkittävin muutos nykyiseen olisi, että turvalaitteiden käyttövelvollisuuden piiriin tulisivat myös kuorma-autot ja raskaammat linja-autot. Käytännössä turvavyön käyttö olisi jatkossakin harvinaista paikallisliikenteen linja-autoissa, koska tähän tarkoitukseen valmistetuissa autoissa ei yleensä ole turvavöitä. Direktiivin turvavyön käytöstä sallimaa poikkeusta, joka koskee turvavöillä varustetun linja-auton tilapäistä käyttöä paikallisliikenteessä, ei ehdoteta otettavaksi käyttöön. Poikkeus voisi antaa mahdollisuuden turvavyömääräysten kiertämiseen ja aiheuttaa sääntöjä koskevaa sekaannusta, jos asennetun turvavyön käyttövelvollisuus ei olisi-kaan poikkeukseton. Paikallisliikenteen määrittely olisi myös vaikeaa. Turvavöillä varustettujen linja-autojen käyttö paikallisliikenteessä on poikkeuksellista ja koskee lähinnä kalusto-ongelmista aiheutuneita tilapäisratkaisuja.

Lasten kuljettamiselle asetettaisiin jatkossa tiukempia määräyksiä. Alle 135 senttimetrin pituiset lapset olisi henkilö-, paketti- ja kuorma-autoissa kiinnitettävä lapsen painon mukaan määräytyvällä turvalaitteella, jos ajoneuvossa on turvavyöt tai lasten turvalaite on muuten ajoneuvoon asennettavissa. Tur-

vavyödirektiivissä pituusrajana aikuisten turvavyön käytölle on 150 senttimetriä, mutta direktiivi sallii jäsenmaiden alueellaan soveltaa alemmaa 135 senttimetrin rajaa. Direktiivin neuvostokäsittelyn yhteydessä Suomi piti poikkeusta tarpeellisena estämään pitkäköjen lasten mahdolliset niskan retkahdusvammat onnettomuustilanteessa etenkin silloin, kun istuin ei ole lainkaan tai riittävästi säädettävillä niskatuilla varustettu. Sellaisissa henkilö-, paketti- tai kuorma-autoissa, joissa ei ole turvalaitteita, ei takseja koskevaa poikkeusta lukuun ottamatta, saisi lainkaan kuljettaa alle 3-vuotiaita lapsia. Vähintään 3-vuotiaita lapsia voitaisiin tällaisessakin autossa kuljettaa, mutta muualla kuin etuistuimella. Taksissa alle 3-vuotiaita lapsia voisi kuljettaa ilman lasten turvalaitetta, mutta muualla kuin etuistuimella ja turvavyötä käyttäen. Lasten turvalaitteiden käyttövelvollisuutta ei ole takseissa pidetty mahdollisena johtuen eri painoluokkiin kuuluvien turvalaitteiden vaatimasta tilasta. Tilannetta tulee jatkossa voida parantaa luomalla mahdollisuus tilata etukäteen lasten turvalaitteilla varustettuja autoja. Kuljettajat voivat myös pitää mukana koroketyynyjä, jotka vievät vähemmän tilaa kuin turvaistuimet. Lisäksi vanhempien tulisi mahdollisuuksien mukaan ottaa mukaan oma turvalaite. Direktiivin vaatimusten mukaisesti lapsia ei saisi jatkossa myöskään kuljettaa etuturvatyynyllä suojatulla istuinpaikalla käyttäen selkä menosuuntaan suunnattua turvaistuinta, ellei ilmautynyä ole tehty toimintakyvyttömäksi tai ellei se tule riittävän tehokkaalla tavalla automaattisesti toimintakyvyttömäksi.

Lasten kuljettamisessa esiintyy käytännössä ongelmia, jotka johtuvat tilan puutteesta tai yllättäen syntyneestä kuljetustarpeesta. Näiden ongelmien välttämiseksi ehdotetaan otettavaksi käyttöön molemmat poikkeukset, jotka direktiivi vähintään 3-vuotiaiden lasten turvalaitemääräyksistä sallii. Ensimmäinen poikkeus koskee tilannetta, jossa kaksi henkilö- tai pakettiauton takapenkille asennettua lasten turvalaitetta estää tilanpuutteen vuoksi kolmannen laitteen asentamisen. Kolmas lapsi voitaisiin tällöin kiinnittää takaistuimelle aikuisten turvavyöllä. Toisen poikkeuksen mukaan vähintään 3-vuotiaat lapset voivat henkilö- ja pakettiauton takaistuimilla käyttää aikuisten turvavyötä, kun kyse on satun-

naisista lyhyistä kuljetuksista eikä kyseisessä autossa ole käytettävissä joko lainkaan tai riittävää määrää lasten turvalaitteita.

Turvavyödirektiivi edellyttää, että linja-autoissa kaikki vähintään 3-vuotiaat istuvat matkustajat käyttävät istuinpaikalle asennettua turvavyötä tai lasten turvalaitetta. Tielii-kennelakia ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että kaikki matkustajat iästään riippumatta velvoitetaan käyttämään istuinpaikalle asennettuja turvalaitteita. Onnettomuustutkinnan perusteella on havaittu, että lasten kuolleisuus onnettomuuksissa on laskenut turvavyönkäytön johdosta, mutta vammat ovat lisääntyneet. Turvavyönkäytöstä aiheutuneet vatsan ja lantionseudun vammat ovat kuitenkin olleet lieviä ja yleisesti on todettu, että turvavyönkäytöllä on estetty vaikeampien vammojen syntyminen.

Vastuu alle 15-vuotiaan matkustajan turvalaitteen käytöstä säilyisi edelleen lapsen mukana matkustavalla holhoojalla tai huoltajalla. Jos lapsen holhooja tai huoltaja ei matkusta lapsen kanssa, kuljettajan on huolehdittava, että lapsi matkustaa asianmukaista turvalaitetta käyttäen. Vastaisuudessa vastuu koskisi myös kuorma-auton kuljettajaa. Linja-auton kuljettajien osalta vastuu on nykyisin koskenut enintään 3,5 tonnia painavien linja-autojen kuljettajia. Turvalaitteita on vastaisuudessa käytettävä kaikissa linja-autoissa, joten myös vastuun laajentaminen isompiin linja-autojen kuljettajiin tulee harkittavaksi. Kuljettajan lapsen turvalaitteiden käyttöä koskeva vastuu ehdotetaan laajennettavaksi M2-luokan linja-autoihin, joiden kokonaismassa voi olla enintään 5 tonnia. Näitä ajoneuvoja käytetään pääasiallisesti tilaustyypisessä ajossa, ja ne ovat kooltaan edelleen melko pieniä, jolloin kuljettaja voi paremmin havainnoida matkustamon tapahtumia. Sen sijaan ison M3-luokan linja-auton kuljettajalle vastuuta ei ehdoteta, koska pitkässä matkustamossa kuljettajalla ei käytännössä olisi mahdollisuutta valvoa turvalaitteiden käyttöä. Invataksin kuljettajalle ehdotetaan vastuuta matkustajien turvalaitteiden käytöstä ja pyörätuolien asianmukaisesta kiinnittämisestä. Näissä kuljetuksissa matkustajat eivät korkean iän, sairauden tai vammaisuuden vuoksi kykene aina huolehtimaan turvalaitteiden käytöstä, vaan sen on oltava kuljettajan vastuulla.

Linja-autoilla suoritettavia paikallisia koulukuljetuksia koskeva siirtymäaika ehdotetaan linjaliikenteen osalta otettavaksi kokonaisuudessaan käyttöön. Linjaliikenteenä hoidettavissa koulukuljetuksissa olisi siis vuoden 2008 huhtikuuhun saakka mahdollista kuljettaa suurempi määrä istuvia lapsia kuin ajoneuvossa on turvavöin varustettuja istuinpaikkoja. Lapsen sijoittamista istumaan vaikkakin ilman turvavyötä kahden turvavyötä käyttävän väliin voitaneen pitää turvallisempina ratkaisuna kuin käytävällä seisomista. Ylikuormaa tulee kuitenkin pyrkiä vähentämään, koska siirtymäajan jälkeen turvavöin varustetun linja-auton mahdollisen ylikuorman on oltava käytävällä. Tilausajona hoidettavissa koulukuljetuksissa siirtymäaika ei otettaisi käyttöön, vaan koulukuljetusten turvamääräyksiä muutetaan niin, että tilausajossa ei ylikuormaa enää sallita. Tilausajot ovat lähinnä yksittäisiä kuljetuksia, joissa kuljetettavien lukumäärä on ennalta tiedossa ja siihen voidaan siten varautua kuljetettavien määrän mukaisella kalustolla.

Henkilö- ja pakettiautoja koskeva siirtymäaika ehdotetaan otettavaksi lyhennettynä käyttöön. Direktiivi sallisi vuoden 2009 huhtikuuhun saakka, että henkilö- ja pakettiauton takaistuimilla kuljetetaan enemmän matkustajia kuin ajoneuvossa on turvavöin tai turvalaittein varustettuja istuinpaikkoja. Liikenneturvallisuussyistä siirtymäajan ehdotetaan kuitenkin päättyvän vuoden 2007 lopussa.

3. Esityksen vaikutukset

Turvavyön käyttövelvollisuudesta tiedottamisesta linja-autoissa aiheutunee useimmille liikennöitsijöille jonkin verran kustannuksia. Kustannusten määrää on pyritty vähentämään hyväksymällä kaikki turvavyödirektiivin sallimat tiedotustavat. Kustannuksia ei aiheudu, jos kuljettaja tai matkaopas ilmoittaa matkustajille velvollisuudesta käyttää turvavyötä.

Alle 3-vuotiaita ei lainmuutoksen jälkeen saisi takseja lukuun ottamatta kuljettaa henkilö-, paketti- tai kuorma-autoissa, joissa ei ole turvalaitteita. Yksittäisissä talouksissa tämä saattaa aiheuttaa ajoneuvon vaihtotarpeen, mikä on kuitenkin hyvin harvinaista, koska henkilöautojen takapenkeille on pitänyt asentaa turvavyöt jo vuodesta 1981. Ajo-

neuvon vaihtotarvetta voi aiheutua myös siirtymäajan päättyessä vuoden 2007 lopussa, jonka jälkeen henkilö- ja pakettiautojen takaistuimilla ei saa kuljettaa enempää matkustajia kuin ajoneuvossa on turvavöin tai turvalaittein varustettuja istumapaikkoja. Tämä voi koskea esimerkiksi monilapsisia perheitä, joissa on kuljetettu turvalaitteiden määrään nähden ylikuormaa. Siirtymäaika antaa mahdollisuuden varautua turvamääräysten muuttamiseen.

Turvavyödirektiivi edellyttää kaikkien käytössä olevien lasten turvalaitteiden täyttävän tietyt hyväksyntävaatimukset, joita Suomessa on edellytetty vuoden 1999 alusta myynnissä olevilta turvalaitteilta. Direktiivi sallii kuitenkin siirtymäajan vuoden 2008 toukokuuhun, jonka päättyessä vanhan malliset turvalaitteet on viimeistään korvattava uusilla, mikä aiheuttaa jonkin verran kustannuksia kotitalouksille. Käytössä olevien vanhan mallisten turvalaitteiden määrä ei ole suuri, koska uudet hyväksyntävaatimukset valmistuivat jo vuoden 1994 lopussa ja valmistajat pystyivät näin varautumaan uusiin säännöksiin jo hyvissä ajoin ennen niiden pakolliseksi tuloa vuoden 1999 alussa. Siirtymäajan täydellä käyttöönnotolla vähennetään turvalaitteiden vaihtotarvetta ja kotitalouksille siitä aiheutuvia kustannuksia.

Esityksen odotetaan parantavan liikenneturvallisuutta etenkin pienten lasten sekä linja-auton kuljettajien ja matkustajien osalta. Esitettyjen muutosten tarkkaa liikenneturvallisuusvaikutusta on vaikea arvioida, mutta tutkijalautakuntien arvioiden perusteella turvalaitteiden laajemmalla käytöllä voitaisiin vuosittain välttää useampi liikennekuolema ja vammautuminen. Tästä aiheutuisi myös merkittävää yhteiskunnallista säästöä, sillä liikennekuoleman hinnaksi on arvioitu 1,93 miljoonaa euroa ja pysyvän vammautumisen 1,08 miljoonaa euroa.

4. Asian valmistelu

Lakiehdotukset on valmisteltu Liikenne- ja viestintäministeriössä virkatyönä. Turvavyödirektiivin kansalliseen lainsäädäntöön aiheuttamista muutostarpeista laadittiin muistio, josta pyydettiin lausunnot sisäasiainministeriöltä, opetusministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, Ajoneuvohallintokes-

kukselta, Opetushallitukselta, Liikenneturvalta, Liikennevakuutuskeskukselta, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Linja-autoliitto ry:ltä, Suomen Kuorma-autoliitto ry:ltä, Suomen Taksiliitto ry:ltä, Autoliitto ry:ltä, Yleinen teollisuusliitto ry:ltä, Autotuojat ry:ltä, Autoalan Keskusliitto ry:ltä ja Suomen Paikallisliikenneliitto ry:ltä. Muistiossa oli käsitelty direktiivin voimaan saattamiseksi välttämättömien muutosten lisäksi myös koulukuljetusten turvamääräyksiin suunniteltuja muutoksia.

Saatujen lausuntojen pohjalta valmistelua jatkettiin ja laadittiin osapuolille tiedoksi lähetetty jatkomuistio, jossa avoimna olleisiin yksityiskohtiin oli pyritty löytämään ratkaisu. Tämän jälkeen liikenne- ja viestintäministeriössä pidettiin 10 päivänä kesäkuuta 2004 keskustelutilaisuus, johon kutsuttiin keskeisten lausuntokierroksella mukana olleiden viranomaisten ja järjestöjen edustajat. Lausunnoissa ja keskustelutilaisuudessa tehdyt muutosehdotukset on jatkovalmistelussa otettu huomioon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

88 §. *Turvavyön ja muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuus.* Pykälässä on yleissäännös istuinpaikalle asennetun turvavyön ja lasten turvalaitteiden käyttövelvollisuudesta, joka koskee henkilö-, linja-, paketti- ja kuorma-autojen sekä korilla varustettujen kolmi- ja nelipyörien sekä korilla varustettujen kevyiden nelipyörien kuljettajia ja matkustajia ajon aikana. Ajoneuvojen tarkempi määrittely perustuu ajoneuvolain (1090/2002) 2 luvun perusluokitukseen.

Pykälän 2 momenttiin siirretään aiemmin pykälän 5 momentissa ollut valtuus säätää asetuksella kuljetuksen tai ajotehtävän erityislaadusta johtuvia vapautuksia turvavyön käytöstä. Lääkärintodistusta koskeva valtuus siirretään asiaa käsittelevään 88 b §:ään.

Kaikkien käytössä olevien lasten turvalaitteiden on täytettävä tietyt tyyppihyväksyntään liittyvät vähimmäisvaatimukset. Lasten turvalaitteiden kohdalla poiketaan yleisestä säännöstä, jonka mukaan osaa tai erillistä teknistä yksikköä saa määräysten muuttumisesta huolimatta käyttää liikenteessä, jos se käyttöönottohetkellä on ollut voimassa olleiden määräysten mukainen. Lasten turvalaitteita koskevista määräyksistä säädettäisiin autojen ja perävaunujen rakenteesta ja varusteista annetulla liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella (1248/2002), jäljempänä rakenne- ja varusteasetus. Kaikkien käytössä olevien lasten turvalaitteiden on oltava Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission säännössä 44/03 tai moottoriajoneuvojen turvavyöitä ja turvajärjestelmiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetussa neuvoston direktiivissä 77/541/ETY tai kyseistä sääntöä tai direktiiviä myöhemmin muutettaessa asetettujen standardien mukaisesti hyväksytyjä. Turvavyödirektiivin 2 artiklan d kohdan perusteella lasten turvalaitteen käyttöönoton hetkellä voimassa olleiden standardien mukaisesti hyväksytyjen turvalaitteiden käyttö on kuitenkin sallittua 9 päivään toukokuuta 2008. Tämän pidempää siirtymäaikaa turvavyödi-

rektiivissä ei sallita, joten siirtymän päättymisen jälkeen niitä lasten turvalaitteita ei saa enää käyttää, jotka eivät täytä edellä mainittuja määräyksiä.

88 a §. *Lapsen kuljettaminen ajoneuvossa.* Lasten turvalaitetta on käytettävä kuljettaessa alle 135 senttimetrin pituista lasta henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa, jos ajoneuvossa on turvavyöt tai turvalaite on muuten ajoneuvoon asennettavissa. Pituusraja on yhteisön oikeuden sallima kansallinen poikkeus 150 senttimetrin pituusrajasta, joten turvalaitteiden käyttömääräykset eivät ole yhtenäiset yhteisön alueella.

Lasten turvalaitteet kiinnitetään tällä hetkellä pääsääntöisesti ajoneuvon turvavöihin. Muita asentamistapoja on ajoneuvon koriin kiinnitetyt isofix-kiinnikkeet, joihin turvalaite kytketään. Isofix-kiinnikkeiden lisäksi pykälän muotoilu kattaa jatkossa mahdollisesti kehitettävät uudet lasten turvalaitteiden kiinnitystavat. Ellei tässä momentissa tarkoitettuun ajoneuvoon voida asentaa lasten turvalaitetta, ei siinä saa kuljettaa alle 3-vuotiaita lapsia, ja vähintään 3-vuotiaita lapsia on kuljetettava muualla kuin etuistuimella. Linja-autoissa on kaiken ikäisten lasten käytettävä turvavyötä tai lasten turvalaitetta, jos sellainen on asennettu istuinpaikalle.

Pykälän 2 momentissa on kolme poikkeusta 1 momentissa säädetystä lasten kuljettamista koskevista säännöksistä. Poikkeukset eivät koske lasten kuljettamista linja-autolla, tai koulu- ja päivähoitokuljetuksia, joiden tarkemmista turvamääräyksistä säädetään tieliikennelain 108 §:n 3 momentin 2 kohdan perusteella liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella. Momentin 1 kohdassa oleva takseja koskeva poikkeus on ainoa alle 3-vuotiaiden lasten kuljettamista koskeva poikkeus. Jollei taksissa ole alle 3-vuotiaalle lasten turvaistuinta, on lapsen istuttava muualla kuin etuistuimella ja käytettävä turvavyötä. Turvavyön sopivuutta voidaan edistää koroketyynyä käyttämällä. Momentin 2 kohdan poikkeus koskee tilannetta, jossa ajoneuvon yhdelle istuimelle on asennettu vähintään kaksi lasten turvalaitetta eikä siihen enää

mahdu lisää tyyppiltään hyväksytyjä turvalaitteita. Kyseessä ei tällöin voi olla ajoneuvon etuistuimien, ja vähintään 3-vuotiaan lapsen on käytettävä turvavyötä. Poikkeusta ei sovelleta, jos ajoneuvossa on etuistuimien lisäksi istuimia useammassa rivissä ja jollain taemmista istuinriveistä on tilaa turvalaitteen asianmukaiselle asentamiselle. Momentin 3 kohdassa tarkoitettu poikkeus koskee satunnaisia ja lyhyitä kuljetuksia. Poikkeuksen perustana on, että kuljetuksen satunnaisuudesta johtuen kuljetustarpeeseen on käytännössä vaikea varautua ylimääräisin turvalaittein. Tilanne on yleinen lapsia kuljetettaessa, kun odottamatta pitäisi kuljettaa myös lasten tovereita. Ylimääräisiä kuljetettavia varten ei kuitenkaan välttämättä ole käytettävissä lainkaan tai riittävää määrää soveltuvia lasten turvalaitteita. Omien lasten kohdalla säännös ei kuitenkaan soveltuisi käytettäväksi kuin poikkeuksellisissa tapauksissa. Poikkeus on tarkoitettu paikallisia tai muuten lyhyitä kuljetuksia varten eikä sovellu usein toistuviin tai muuten ennakoitavissa oleviin kuljetuksiin.

Useissa momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitetuissa tapauksissa tulisi ilman turvaistuinta jäävän lapsen kohdalla kysymykseen 2-pisteturvavyön käyttö, joka on edelleen yleinen keskipaikalla, sillä useimmiten lasten turvalaite soveltuu parhaiten kiinnitettäväksi 3-pisteturvavyöllä. Isofix-kiinnikkeet ovat yleensä myös ainoastaan laitimmaisilla paikoilla. Onnettomuustutkinnan perusteella on lastenkin kohdalla kuitenkin todettu 3-pistevyön käyttö suositeltavammaksi, koska pelkän turvavyön lantio-osan käytön on joissakin tapauksissa todettu aiheuttavan enemmän vammoja, päästävän lapsen luisumaan turvavyöstä tai päästävän lapsen pään iskeytymään onnettomuudessa mahdollisesti taaksepäin työntyvään selkänöjaan tai varustelautaan.

Laukeava etuturvavyö osuu lasten turvaistuimeen, jos se on asennettu etuistuimelle selkä menosuuntaan. Turvavyön laukeaminen aiheuttaa tällöin lapselle voimakkaan iskun, joka voi johtaa vammautumiseen. Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa edellytetään, että lasta saa kuljettaa edellä mainitulla tavalla vain, jos etuturvavyö on tehty toimintakyvyttömäksi tai se tulee riittävän tehokkaalla tavalla automaattisesti toimintaky-

vyttömäksi. Useissa autoissa matkustajan puoleinen etuturvavyö voidaan auton avaimella tai erillisestä kytkimestä kytkeä pois päältä. Eräissä automalleissa on etuistuimissa myös sensoreita, jotka tunnistavat turvaistuimen ja kytkevät etuturvavyön automaattisesti pois päältä.

88 b §. *Turvavyön tai muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuudesta vapautuminen terveydellisten syiden perusteella.* Määräykset kootaan omaan tieliikennelain pykälään, johon ajoneuvojen käytöstä tiellä annetusta asetuksesta (1257/1992), jäljempänä käyttöasetus, siirretään määräykset Euroopan talousalueeseen kuuluvassa maassa annetun lääkärintodistuksen kelpoisuudesta ja velvollisuudesta pitää ajon aikana todistusta mukana.

88 c §. *Lasten turvalaitteen käyttöä ja invataksikuljetusten turvallisuutta koskevat vastuussäännökset.* Lasten turvalaitteen käytöstä ovat vastuussa lapsen mukana matkustava huoltaja tai holhooja. Jos kumpikaan heistä ei ole mukana, vastuussa on ajoneuvon kuljettaja kuten ennenkin. Turvalaitteiden käyttövelvollisuuden laajentumisen seurauksena myös vastuussäännökset tulevat koskemaan kuorma-auton ja M2-luokan linja-auton kuljettajaa. Isoimman M3-luokan linja-auton kuljettajalla ei ole vastuuta lasten turvalaitteiden käytöstä, mutta turvalaitteiden käyttöä koskevasta velvollisuudesta tulee kuljettajan tällaisessakin ajoneuvossa 88 d §:n mukaisesti ilmoittaa matkustajille. Tarvittaessa kuljettajan tulisi myös avustaa lasta turvalaitteen kytkemisessä.

Pykälän 2 momenttiin otetaan invataksin kuljettajaa koskevat vastuussäännökset, joita aiemmin ei lainsäädännössä ole ollut. Kaikissa invataksissa on tyyppi hyväksyntävaatimusten perusteella oltava turvalaitteet pyörätuolien ja matkustajien kiinnittämiseen. Kuljettajan tulee vahinkojen välttämiseksi vastata siitä, että matkustajat ovat asianmukaisesti kiinnitetty. Matkustajat eivät yleensä pysty itsenäisesti huolehtimaan turvalaitteiden käytöstä eikä heillä siten tule olla vastuuta siitä.

88 d §. *Turvavyön käyttövelvollisuudesta ilmoittaminen linja-autossa.* Pykälässä otetaan käyttöön kaikki turvavyödirektiivissä sallitut tavat ilmoittaa turvavyön käyttövelvollisuudesta. Jos ilmoituksesta vastaavat kuljettaja, rahastaja, matkaopas tai ryhmän-

johtaja taikka ilmoitus tehdään audiovisuaalisia keinoja, kuten videota, käyttäen, on ilmoitus tehtävä kullekin matkustajalle tämän matkan alkaessa. Jos ilmoittamiseen käytetään yhteisön mallin mukaista kuvamerkkiä, on kuljettajan varmistettava, että kuvamerkit ovat paikoillaan ennen ajoon lähtöä. Jollei kuvamerkkejä ole, on kuljettajan vastuulla, että turvavyön käyttövelvollisuudesta ilmoitetaan muulla tavalla. Tarkemmat säännökset yhteisön mallin mukaisesta kuvamerkistä annetaan liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

Voimaantulosäännös. Tavanomaisen voimaantulosäännöksen lisäksi säädettäisiin, että 31 päivään joulukuuta 2007 on henkilö- ja pakettiauton muulla kuin etuistumella mahdollista kuljettaa enemmän istuvia matkustajia kuin ajoneuvossa on turvavöitä tai muita turvalaitteita. Mahdollisuus koskisi vain vähintään 3-vuotiaiden henkilöiden kuljettamista ja kuljetuksissa tulee noudattaa käyttöasetuksen 38 §:n säännöksiä henkilökuljetuksista autolla. Siirtymäaika ei koske koulu- ja päivähoitokuljetuksia, joissa matkustajien on nykyisen käytännön mukaisesti oltava kiinnitetty turvavyöllä tai lasten turvalaitteella.

Lisäksi säädettäisiin, että 9 päivään toukokuuta 2008 on linja-autolla linjaliikenteen suorittavissa koulukuljetuksissa mahdollista kuljettaa enemmän istuvia matkustajia kuin mitä heidän istuimellaan on turvavöin varustettuja istuinpaikkoja ja mahdollisuutta turvavöiden tai muiden turvalaitteiden käyttöön. Kuljetuksissa tulee noudattaa käyttöasetuksen 38 §:n säännöksiä henkilökuljetuksista autolla.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tieliikennelain 88 §:n 2 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kuljetuksen tai ajotehtävän erityislaadusta johtuvia vapautuksia turvavyön käytöstä. Kyseinen valtuutussäännös on aiemmin ollut pykälän 5 momentissa. Kuljetuksen tai ajotehtävän erityislaadusta johtuvista vapautuksista säädetään nykyisin käyttöasetuksen 6 §:ssä. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tieliikennelain 88 b §:n 3 momentin perusteella säätää turvavyön tai muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuudesta

vapautumisen edellytyksenä olevan lääkärintodistuksen sisällöstä ja todistuksessa käytettävästä tunnuksesta.

Tieliikennelain 88 §:n 3 momentin perusteella liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädettäisiin lasten turvalaitteiden hyväksynnästä, painoluokasta, rakenteesta ja kiinnitystavasta. Lisäksi tieliikennelain 88 d §:n 2 momentin perusteella liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädettäisiin turvavyön käyttövelvollisuudesta ilmoittamisesta käytettävästä yhteisön mallin mukaisesta kuvamerkistä.

3. Voimaantulo

Lait ja niiden nojalla annettavat säädökset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2006. Siirtymäsäännöksillä pyritään varmistamaan, ettei kukaan säännösten muuttumisen johdosta joudu kohtuuttomaan tilanteeseen. Esityksen yhtenä tavoitteena on panna turvavyödirektiivi täytäntöön siltä osin kuin voimassa oleva lainsäädäntö ei sitä kata. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin edellyttämät säädökset voimaan 9 päivään toukokuuta 2006 mennessä.

4. Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Esityksellä kiellettäisiin aiempien säännösten mukaisesti hyväksytyjen lasten turvalaitteiden käyttö tieliikenteessä. Asiaa tulee arvioida perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädetyn omaisuudensuojan näkökulmasta. Esineellisistä oikeuksista omistusoikeus on keskeisessä asemassa perustuslainsuojan kannalta. Omistusoikeuden osalta suojan piiriin kuuluvat kaikki omistajan oikeusasemaan liittyvät olennaiset elementit, kuten omaisuuden käyttöoikeus. Omaisuus ei kuitenkaan ole perustuslain suojaama kaikkia käyttörajoituksia vastaan. Edellytyksenä omaisuuden käyttörajoitusten säätämiseksi tavallisessa laissa on, että rajoitukset täyttävät perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuudelle asetettavat yleiset edellytykset (PeVM 25/1994 vp, s. 4—5).

Esityksen ja turvavyödirektiivin lasten turvalaitteilta edellyttämä vaatimustaso tuli Suomessa voimaan 1 päivänä toukokuuta 1996, mutta vuoden 1998 loppuun kestäneen

siirtymäajan sallittiin aiempien vaatimusten mukaisesti hyväksytyjen turvalaitteiden valmistus, maahantuonti ja myynti. Lainmuutos salli näiden turvalaitteiden käytön 9 päivään toukokuuta 2008 saakka, mitä pidempää siirtymäaikaa turvavyödirektiivi ei mahdollista. Siirtymäajan päättyessä vanhan malliset turvalaitteet olisivat vähintään lähes kymmenen vuotta vanhoja, mikä on lasten turvalaitteille melko paljon. Tästä johtuen turvalaitteiden käyttöoikeuden rajoitus koski vain hyvin rajoitettua määrää ihmisiä.

Lasten turvalaitteet ovat kehittyneet huomattavasti ensimmäisistä versioista. Vähimmäistason säätäminen parantaisi lasten ja myös muiden ajoneuvoissa matkustavien henkilöiden liikenneturvallisuutta. Vanhojen turvalaitteiden käyttökiellon tarkoituksena on suojata kaikkien liikenteessä olevien henkeä ja terveyttä. Uusien turvalaitteiden hinta suhteutettuna auton käytön kokonaiskustannuk-

siin ei ole suuri ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi omistusoikeuden rajoittamista voidaan pitää välttämättömänä. Vanhojen lasten turvalaitteiden pitkä käyttömahdollisuus huomioon ottaen, omistusoikeuden rajoittamisen voidaan myös katsoa olevan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon nähden.

Esityksen voidaan katsoa täyttävän myös muut perusoikeuksien rajoittamisen sallittavuudelle asetettavat yleiset edellytykset, minkä vuoksi lakiesitys voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa sääntämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tieliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun tieliikennelain (267/1981) 88 §, sellaisena
kuin se on laeissa 357/1987, 571/1994 ja 1091/2002, sekä
lisätään lakiin uusi 88 a—88 d § seuraavasti:

88 §

Turvavyön ja muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuus

Kuljettajan ja matkustajan on ajon aikana käytettävä istuinpaikalle asennettua turvavyötä tai heidän liikkumistaan estävää muuta turvalaitetta:

- 1) henkilöautossa;
- 2) linja-autossa;
- 3) pakettiautossa;
- 4) kuorma-autossa;
- 5) korilla varustetussa kolmi- ja nelipyörässä sekä korilla varustetussa kevyessä nelipyörässä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kuljetuksen tai ajotehtävän erityislaadusta johtuvia vapautuksia turvavyön käytöstä.

Kaikkien käytössä olevien lasten turvalaitteiden on oltava liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa säädetyllä tavalla tyypiltään hyväksytyjä. Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädetään myös lasten turvalaitteiden painoluokasta, rakenteesta ja kiinnitystavasta.

88 a §

Lapsen kuljettaminen ajoneuvossa

Kuljettaessa henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa lasta, jonka pituus on alle 135 cm, on käytettävä 88 §:ssä tarkoitettua lasten turvalaitetta, jos ajoneuvossa on turvavyöt tai lasten turvalaite on muuten ajoneuvoon asennettavissa. Jos ajoneuvoon ei voida asentaa lasten turvalaitetta, on vähintään 3-

vuotiaita lapsia kuljetettava muulla kuin etuistuimella. Alle 3-vuotiasta lasta henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa kuljettaessa on 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua poikkeusta lukuun ottamatta aina käytettävä lasten turvalaitetta. Linja-autossa lapsen on omalla istuinpaikalla istuessaan käytettävä istuinpaikalle asennettua turvavyötä tai lasten turvalaitetta.

Lasten turvalaitteen käyttövelvollisuudesta voidaan poiketa seuraavasti:

1) taksissa lasta saadaan kuljettaa muulla kuin etuistuimella turvavyötä käyttäen;

2) henkilö- tai pakettiauton muulla kuin etuistuimella saadaan yhdellä istuinpaikalla kuljettaa vähintään 3-vuotiasta lasta turvavyötä käyttäen, jos lasten turvalaitteen asentamiselle ei ole tilaa istuimen muille istuinpaikoille asennettujen kahden tai useamman lasten turvalaitteen vuoksi;

3) henkilö- tai pakettiauton muulla kuin etuistuimella saadaan kuljettaa lyhyitä matkoja yhtä tai useampaa vähintään 3-vuotiasta lasta turvavyötä käyttäen, jos kuljetustarve on satunnainen eikä ajoneuvossa tästä johtuen ole heitä varten käytettävissä lainkaan tai riittävää määrää lasten turvalaitteita.

Lasta ei saa kuljettaa etururvatyönnä suojatulla istuinpaikalla selkä menosuuntaan suunnatussa turvaistuimessa, ellei turvavyö ole tehty toimintakyvyttömäksi tai ellei se tule riittävän tehokkaalla tavalla automaattisesti toimintakyvyttömäksi.

88 b §

Turvavyön tai muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuudesta vapautuminen terveydellisten syiden perusteella

Turvavyön tai muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuus ei koske henkilöä, jolta vakava terveydellinen syy estää turvalaitteen käytön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua syytä koskeva lääkärintodistus on pidettävä ajettaessa mukana ja vaadittaessa esitettävä poliisimiehelle. Toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa annettu lääkärintodistus on pätevä myös Suomessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään lääkärintodistuksen sisällöstä ja todistuksessa käytettävästä tunnuksesta. Sosiaali- ja terve-

ysministeriö vahvistaa lääkärintodistuslomakkeiden kaavan.

88 c §

Lasten turvalaitteen käyttöä ja invataksikuljetusten turvallisuutta koskevat vastuusäännökset

Lapsen mukana matkustava holhooja tai huoltaja on vastuussa siitä, että alle 15-vuotiasta lasta kuljetetaan asianmukaista turvalaitetta käyttäen. Ellei holhooja tai huoltaja ole lapsen mukana, 88 §:n 1 momentissa tarkoitettun ajoneuvon kuljettajan on, M3-luokan linja-auton kuljettajaa lukuun ottamatta, huolehdittava siitä, että alle 15-vuotias lapsi matkustaa asianmukaista turvalaitetta käyttäen.

Invataksin kuljettajan on huolehdittava siitä, että kuljetettavat matkustavat asianmukaisia turvalaitteita käyttäen ja että pyörätuolit on asianmukaisesti kiinnitetty ajoneuvon matkan ajaksi.

88 d §

Turvavyön käyttövelvollisuudesta ilmoittaminen linja-autossa

Linja-auton matkustajien on heidän matkansa alkaessa saatava tieto turvavyön käyttövelvollisuudesta vähintään yhdellä seuraavista tavoista:

- 1) kuljettajalta;
- 2) rahastajalta, matkaoppaalta tai ryhmänjohtajaksi nimetyltä henkilöltä;
- 3) audiovisuaalisin keinoin; tai
- 4) jokaiselta istuinpaikalta selvästi näkyvällä yhteisön mallin mukaisella kuvamerkillä.

Yhteisön mallin mukaisesta kuvamerkistä säädetään tarkemmin liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen estämättä, mitä turvalaitteiden käytöstä tässä laissa säädetään, saadaan 31 päivään joulukuuta 2007 henkilö- ja pakettiautossa, niissä rajoissa kuin rekisteriin merkityn matkustajamäärän tilapäisestä ylittämisestä täl-

laisessa ajoneuvossa erikseen säädetään, muualla kuin etuistuimella kuljettaa suurempi määrä istuvia matkustajia kuin heillä on mahdollisuus käyttää turvavyötä tai muuta turvalaitetta. Alle 3-vuotiaiden kuljettamisesta on kuitenkin voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä turvalaitteiden käytöstä

tässä laissa säädetään, saadaan 9 päivään toukokuuta 2008 linja-autolla linjaliikenteenä suoritettavissa koulu- ja päivähoitokuljetuksissa kuljettaa suurempi määrä istuvia matkustajia kuin mitä heidän istuimellaan on turvavöin varustettuja istuinpaikkoja ja mahdollisuutta turvavöiden tai muiden turvalaitteiden käyttöön.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Susanna Huovinen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

tieliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 3 päivänä huhtikuuta 1981 annetun tieliikennelain (267/1981) 88 §, sellaisena
kuin se on laeissa 357/1987, 571/1994 ja 1091/2002, sekä
lisätään lakiin uusi 88 a—88 d § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

88 §

*Turvavyön ja muun istuimen turvalaitteen
käyttö*

Kuljettajan ja matkustajan on ajon aikana käytettävä istuinpaikalle asennettua turvavyötä tai heidän liikkumistaan estävää muuta turvalaitetta:

1) henkilöautossa;
2) linja-autossa, jonka suurin rekisteröinnissä ja käytössä sallittu kokonaisuus on enintään 3,5 tonnia ja jossa ei ole erityisesti seisoville matkustajille varattuja paikkoja, lukuun ottamatta takaistuimella istuvia matkustajia;

3) pakettiautossa;
4) korilla varustetussa kolmi- ja nelipyörässä sekä kevyessä nelipyörässä.

Turvavyön tai muun turvalaitteen käyttövelvollisuus ei kuitenkaan koske:

1) henkilöä, jolta vakava terveydellinen syy estää turvavyön käyttämisen; eikä

2) henkilöä, joka ei voi käyttää turvavyötä sen vuoksi, että autossa on useampia matkustajia kuin siihen asennettuja turvavyöitä.

Alle 12-vuotiaan lapsen, jonka pituus on alle 150 cm, on ensisijaisesti käytettävä istuinta, joka on varustettu lapsen pituuteen ja painoon nähden sopivalla turvaistuimella tai muulla lapsen turvalaitteella. Jos alle kolmevuotias lapsi ei voi matkustaa tällaisella istuimella sen puuttumisen takia, on lapsen matkustettava ensisijaisesti ajoneuvon takaistuimella siihen asennettua turvavyötä tai muuta turvalaitetta käyttäen.

Ehdotus

88 §

Turvavyön ja muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuus

Kuljettajan ja matkustajan on ajon aikana käytettävä istuinpaikalle asennettua turvavyötä tai heidän liikkumistaan estävää muuta turvalaitetta:

1) henkilöautossa;
2) linja-autossa;
3) pakettiautossa;
4) kuorma-autossa;
5) korilla varustetussa kolmi- ja nelipyörässä sekä korilla varustetussa kevyessä nelipyörässä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kuljetuksen tai ajotehtävän erityislaadusta johtuvia vapautuksia turvavyön käytöstä.

Kaikkien käytössä olevien lasten turvalaitteiden on oltava liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa säädetyllä tavalla tyyppiltään hyväksytyjä. Liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella säädetään myös lasten turvalaitteiden painoluokasta, rakenteesta ja kiinnitystavasta.

Kuljettajan on huolehdittava, että alle 15-vuotias lapsi matkustaa turvavyö kiinnitetynä tai lapsen koolle soveltuvassa turvalaitteessa. Jos lapsen mukana kuitenkin matkustaa hänen holhoojansa tai huoltajansa, on hän vastuussa turvavyön tai turvalaitteen käytöstä.

Asetuksella voidaan säätää:

1) kuljetuksen tai ajotehtävän erityislaadusta johtuvia vapautuksia turvavyön käytöstä; sekä

2) edellä 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua syytä koskevan lääkärintodistuksen sisällöstä ja kelpoisuudesta.

88 a §

Lapsen kuljettaminen ajoneuvossa

Kuljettaessa henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa lasta, jonka pituus on alle 135 cm, on käytettävä 88 §:ssä tarkoitettua lasten turvalaitetta, jos ajoneuvossa on turvavyöt tai lasten turvalaite on muuten ajoneuvon asennettavissa. Jos ajoneuvoon ei voida asentaa lasten turvalaitetta, on vähintään 3-vuotiaita lapsia kuljetettava muulla kuin etuistuimella. Alle 3-vuotiasta lasta henkilö-, paketti- tai kuorma-autossa kuljettaessa on 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua poikkeusta lukuun ottamatta aina käytettävä lasten turvalaitetta. Linja-autossa lapsen on omalla istuinpaikalla istuessaan käytettävä istuinpaikalle asennettua turvavyötä tai lasten turvalaitetta.

Lasten turvalaitteen käyttövelvollisuudesta voidaan poiketa seuraavasti:

1) taksissa lasta saadaan kuljettaa muulla kuin etuistuimella turvavyötä käyttäen;

2) henkilö- tai pakettiauton muulla kuin etuistuimella saadaan yhdellä istuinpaikalla kuljettaa vähintään 3-vuotiasta lasta turvavyötä käyttäen, jos lasten turvalaitteen asentamiselle ei ole tilaa istuimen muille istuinpaikoille asennettujen kahden tai useamman lasten turvalaitteen vuoksi;

3) henkilö- tai pakettiauton muulla kuin etuistuimella saadaan kuljettaa lyhyitä matkoja yhtä tai useampaa vähintään 3-vuotiasta lasta turvavyötä käyttäen, jos kuljetustarve on satunnainen eikä ajoneuvossa tästä johtuen ole heitä varten käytettävissä lainkaan tai riittävää määrää lasten turva-

laitteita.

Lasta ei saa kuljettaa etuturvatyynyllä suojatulla istuinpaikalla selkä menosuuntaan suunnatussa turvaistuimessa, ellei turvatyynyä ole tehty toimintakyvyttömäksi tai ellei se tule riittävän tehokkaalla tavalla automaattisesti toimintakyvyttömäksi.

88 b §

Turvavyön tai muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuudesta vapautuminen terveydellisten syiden perusteella

Turvavyön tai muun istuinpaikan turvalaitteen käyttövelvollisuus ei koske henkilöä, jolta vakava terveydellinen syy estää turvalaitteen käytön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua syytä koskeva lääkärintodistus on pidettävä ajettaessa mukana ja vaadittaessa esitettävä poliisimiehelle. Toisessa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa annettu lääkärintodistus on pätevä myös Suomessa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään lääkärintodistuksen sisällöstä ja todistuksessa käytettävästä tunnuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa lääkärintodistuseläimäkkeiden kaavan.

88 c §

Lasten turvalaitteen käyttöä ja invataksikuljetusten turvallisuutta koskevat vastuusäännökset

Lapsen mukana matkustava holhooja tai huoltaja on vastuussa siitä, että alle 15-vuotiasta lasta kuljetetaan asianmukaista turvalaitetta käyttäen. Ellei holhooja tai huoltaja ole lapsen mukana, 88 §:n 1 momentissa tarkoitettua ajoneuvon kuljettajan on, M3-luokan linja-auton kuljettajaa lukuun ottamatta, huolehdittava siitä, että alle 15-vuotias lapsi matkustaa asianmukaisesti turvalaitetta käyttäen.

Invataksin kuljettajan on huolehdittava siitä, että kuljetettavat matkustavat asianmukaisia turvalaitteita käyttäen ja että pyörätuolit on asianmukaisesti kiinnitetty ajoneuvoon matkan ajaksi.

88 d §

Turvavyön käyttövelvollisuudesta ilmoittaminen linja-autossa

Linja-auton matkustajien on heidän matkansa alkaessa saatava tieto turvavyön käyttövelvollisuudesta vähintään yhdellä seuraavista tavoista:

- 1) kuljettajalta;*
- 2) rahastajalta, matkaoppaalta tai ryhmänjohtajaksi nimetyltä henkilöltä;*
- 3) audiovisuaalisin keinoin; tai*
- 4) jokaiselta istuinpaikalta selvästi näkyvällä yhteisön mallin mukaisella kuvamerkillä.*

Yhteisön mallin mukaisesta kuvamerkistä säädetään tarkemmin liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen estämättä, mitä turvalaitteiden käytöstä tässä laissa säädetään, saadaan 31 päivään joulukuuta 2007 henkilö- ja pakettiautossa, niissä rajoissa kuin rekisteriin merkityn matkustajamäärän tilapäisestä ylittämisestä tällaisessa ajoneuvossa erikseen säädetään, muualla kuin etuistuimella kuljettaa suurempi määrä istuvia matkustajia kuin heillä on mahdollisuus käyttää turvavyötä tai muuta turvalaitetta. Alle 3-vuotiaiden kuljettamisesta on kuitenkin voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Sen estämättä, mitä turvalaitteiden käytöstä tässä laissa säädetään, saadaan 9 päivään toukokuuta 2008 linja-autolla linjaliikenteenä suoritettavissa koulu- ja päivähoitokuljetuksissa kuljettaa suurempi määrä istuvia matkustajia kuin mitä heidän istuimellaan on turvavöin varustettuja istuinpaikkoja ja mahdollisuutta turvavöiden tai muiden turvalaitteiden käyttöön.
